

Εμπόδια στην προστασία και υπεράσπιση των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

/ [Πεμπτούσία](#)

Η προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, σε εθνικό ή σε διεθνές επίπεδο, εξαρτάται από τρεις βασικές συνιστώσες. Πρώτη εξ αυτών είναι η θέσπιση (αναγνώριση, καθιέρωσή) τους. Η δεύτερη αφορά στο περιεχόμενό τους και η τρίτη στην πραγματική άσκησή τους και τον έλεγχο της τήρησης των κανόνων, που τα προστατεύουν.[\[1\]](#)

*Συνεχίζουμε τη δημοσίευση με τη μορφή σειράς άρθρων της εργασίας
“ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ: ΤΑ ΕΜΠΟΔΙΑ ΣΤΗΝ
ΑΜΟΙΒΑΙΑ ΑΠΟΔΟΧΗ ΚΑΙ ΣΥΜΠΟΡΕΥΣΗ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΚΑΙ
ΤΩΝ ΚΙΝΗΜΑΤΩΝ ΓΙΑ ΤΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ” του θεολόγου
Παναγιώτη Πολυχρονόπουλου.*

Η θέσπιση των δικαιωμάτων είναι έργο της εξουσίας, δηλαδή του κράτους. Η καθιέρωσή τους στα συντάγματα διαφόρων χωρών ήδη από τον 19^ο αιώνα τα περιέβαλε με αυξημένη ισχύ έναντι των κοινών νόμων, χωρίς βέβαια να τα εξασφαλίζει απόλυτα, αφού το σύνταγμα θεσπίζεται ή αναθεωρείται, επομένως εξαρτάται, από την ίδια την κρατική εξουσία. Η προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων απαιτεί τον «αυτοπεριορισμό» της κρατικής εξουσίας. Δεν παύει όμως να είναι στην ευχέρεια του κράτους η ρύθμιση, ο περιορισμός, η διεύρυνση, η περιστολή, η αναστολή και σε ακραίες περιπτώσεις η κατάλυση και η κατάργηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Βέβαια η καλή ή η κακή θέληση των κρατούντων φορέων της εξουσίας εξαρτάται από τις δυνατότητες, που τους προσφέρουν οι συσχετισμοί των κοινωνικοπολιτικών δυνάμεων ενός κράτους. Το ίδιο ισχύει και για τις δυνατότητες των εξουσιαζομένων, είτε αυτές αφορούν το οικονομικό τους επίπεδο, είτε το μορφωτικό και πολιτιστικό τους υπόβαθρο, είτε τέλος τον ιδεολογικό ή εθνικό τους προσανατολισμό.[\[2\]](#)

Αναμφισβήτητα, η διεθνοποίηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων μετά τον δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο αποτελεί μεγάλο ιστορικό επίτευγμα. Το πρόβλημα της προστασίας τους όμως είναι αντίστοιχο, αφού και εδώ αποτελούν προϊόν εξουσίας και εξαρτώνται από τη σύμπτωση της βούλησης και τις δεσμεύσεις των κρατών - φορέων εξουσίας.

Τα διεθνή κείμενα για τα ανθρώπινα δικαιώματα διακρίνονται σε δεσμευτικά και μη δεσμευτικά. Και τα μη δεσμευτικά όμως συχνά αποτελούν τη βάση για τη σύναψη διεθνών συμβάσεων ή κάποιες από τις διατάξεις τους αποκτούν εθιμική ισχύ.

Οι διακηρύξεις ανήκουν στην κατηγορία των νομικά μη δεσμευτικών κειμένων, επέχουν θέση υποδείξεων ή συστάσεων. Η Διακήρυξη του 1948 για παράδειγμα « δεν είναι κείμενο με νομική δεσμευτική ισχύ· δεν έχει κανονιστικό, αλλά προγραμματικό ηθικοπολιτικό περιεχόμενο για τα κράτη-μέλη του Ο.Η.Ε. (στο πλαίσιο όμως του ‘εσωτερικού δικαίου’ του διεθνούς τούτου οργανισμού οι διατάξεις της είναι ‘δεσμευτικές)».[\[3\]](#)

Σε αντίθεση με τις διακηρύξεις, οι διεθνείς συνθήκες (συμβάσεις, σύμφωνα), αποτελούν δεσμευτικά κείμενα τα οποία «ρυθμίζουν και προστατεύουν με θετικό και αποτελεσματικότερο τρόπο τα ανθρώπινα δικαιώματα.»[\[4\]](#) Οι διεθνείς

συνθήκες^[5] είναι αποτελεσματικότερες διότι οι διατάξεις τους ενσωματώνονται στο εθνικό εσωτερικό δίκαιο, και μάλιστα, όπως συμβαίνει δυνάμει του άρθρου 28 παρ. 1 του Συντάγματός μας, με ισχύ «υπερνομοθετική», υπερισχύουν δηλαδή κάθε αντίθετης διάταξης νόμου, έστω και μεταγενέστερου. Το ίδιο συμβαίνει και σε άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Κοινότητας: το Βέλγιο, τη Γαλλία, την Ισπανία και την Ολλανδία.

Οι διεθνείς συνθήκες βέβαια απαιτούν τη συναίνεση των εξουσιών των συμβαλλομένων κρατών τα οποία δύνανται να τις επικυρώσουν, να αρνηθούν την επικύρωσή τους, να διατυπώσουν επιφυλάξεις ή να μην αποδέχονται όλα τα μέσα ελέγχου της παραβίασης των δικαιωμάτων, που προβλέπονται από αυτήν όπως και να την καταγγείλουν, ώστε να αποφύγουν τον έλεγχο ή τις κυρώσεις που αυτή προβλέπει.

Όσον αφορά τη δεύτερη συνιστώσα για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, δηλαδή το περιεχόμενό τους, έχουμε να παρατηρήσουμε τα εξής: Στο εσωτερικό των κρατών η συνταγματική προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων είναι σχετικοποιημένη, διότι συχνά τα συνταγματικά δικαιώματα συνοδεύονται από την «*επιφύλαξη του νόμου*» οπότε και ανατίθεται στον κοινό νομοθέτη «*η ρύθμιση της αποτελεσματικής άσκησης του συγκεκριμένου δικαιώματος*».^[6] Επίσης, σε κάποιες περιπτώσεις υπάρχει περιορισμός των ατομικών δικαιωμάτων, λόγω «*σύγκρουσής*» τους με πολιτικά ή κοινωνικά. Τέλος, σε «*εξαιρετικές περιστάσεις*» τα συντάγματα προβλέπουν προσωρινή αναστολή των δικαιωμάτων. Αντίστοιχες σχετικοποιήσεις υπάρχουν και στα διεθνή σύμφωνα, ακόμα και στο πιο προωθημένο από αυτά, την Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

Η τρίτη συνιστώσα των προβλημάτων προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων αφορά στη διασφάλιση της εφαρμογής των σχετικών προστατευτικών διατάξεων με την ίδρυση και λειτουργία θεσμών, μηχανισμών και διαδικασιών ελέγχου. Η αποτελεσματική προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων εντός του κράτους είναι συνάρτηση της δομής, της λειτουργίας και της οργάνωσης της κρατικής εξουσίας. Πέρα από τη θεσμοθέτηση, είναι απαραίτητο να υπάρχουν και να λειτουργούν οι μηχανισμοί, τα όργανα και οι λειτουργίες ελέγχου. Όσον αφορά την παράβαση του συντάγματος και των νόμων πρέπει να προβλέπονται οι απαραίτητες κυρώσεις και τα δικαστήρια να μην κωλυσιεργούν στις αποφάσεις, που αφορούν στην προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, χωρίς να υπακούουν σε τυχόν πολιτικές σκοπιμότητες.

Σχετικά με τη διεθνή προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τα πράγματα είναι ακόμα πιο δύσκολα, καθώς δεν υπάρχουν οι απαραίτητοι κυρωτικοί μηχανισμοί «*λόγω της ατελούς οργάνωσης της διεθνούς δικαιοταξίας*

». [\[7\]](#) Βέβαια, μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο δημιουργήθηκαν διεθνείς θεσμοί και υπερεθνικά όργανα ελέγχου.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

[\[1\]](#) Μάνεσης Αρ, ό.π., σ.554-555

[\[2\]](#) Ό.π.

[\[3\]](#) Ό.π., σ.555

[\[4\]](#) Ό.π.

[\[5\]](#) Για τις διεθνείς συνθήκες βλ. παρακάτω (1.10 Το διεθνές δίκαιο για τα ανθρώπινα δικαιώματα)

[\[6\]](#) Μάνεσης Αρ, ό.π., σ.559

[\[7\]](#) Ό.π., σ. 561